

ostalim pravnike lingviste, vanjske prevoditelje, pomoćno osoblje, projektne menadžere) i tijek rada (engl. *workflow*), uključujući suradnju unutar institucije, ali i među različitim institucijama. Ovo je poglavlje svojevrsan odmak od ostalih radova jer se bavi prevodjenjem pravnih tekstova, odnosno presuda Suda EU-a. Dana 1. svibnja 2015. norma ISO 17100:2015 zamijenila je prijašnju normu Europskoga povjerenstva za normizaciju EN 15038 naziva „Translation Service – Service Requirements” iz 2006. godine. Nova norma definira neke važne pojmove u procesu prevodjenja kao i dionike tog postupka. Premda apostrofira nužnost revidiranja prijevoda, ni nova norma ne definira kvalitete, niti utvrđuje parametre kvalitetnoga prijevoda. Unatoč tome, Koźbial smatra da je ISO 17100:2015 trenutno najrelevantnija norma za osiguravanje kvalitete u pravnome prevodjenju, iako ona nije donesena za pravne prijevode. S druge strane, u tijeku je donošenje nove norme ISO 20771 „Legal and other specialist translation services” koja bi trebala utvrditi minimalne uvjete za kvalifikaciju, kompetencije, ključne procese, resurse, obuku i druge aspekte bitne za kvalitetu pravnih prijevoda. Pitanje na koje ne dobivamo odgovor jest u kojoj su mjeri ove norme primjerene za institucijsko prevodjenje.

Knjiga *Quality aspects of institutional translation* koristan je i dobrodošao pregled dosadašnjih istraživanja kvalitete prijevoda ponajprije u okviru institucija EU-a. Devet poglavlja knjige na jednome mjestu donosi radove priznatih autora u području pravnoga prevodjenja ukorijenjene u suvremene teorijske pravce te službenika institucija EU-a koji se svakodnevno bave kvalitetom prijevoda, pružajući čitatelju dragocjen pogled iznutra i izvana. Unatoč prešutnoj tenziji između jezične industrije s jedne strane i javnih institucija s druge strane s ciljem podizanja razine kvalitete prijevoda iščekujemo njihovu tješnju suradnju. To je osobito važno imajući na umu tendenciju izdvajanja poslova prevodjenja i troškovnu djelotvornost kao dvije stalnice korporacijskoga diskursa institucija EU-a. Nadamo se da ćemo svjedočiti i daljnjim računalnolingvističkim istraživanjima koja će nam pokazati (veću) spregu između ljudskoga i strojnoga vrednovanja kvalitete prijevoda.

Martina Bajčić

Priznanje jednoj velikoj znanstvenoj karijeri

(*Život mora biti djelo duha. Zbornik posvećen Dubravki Sesar.* 2017. Ur. Zrinka Kovačević i Ivana Vidović Bolt. Disput. Zagreb. 386 str.)

Život mora biti djelo duha stih je Jána Kollára iz djela *Kći slave*, u prepjevnu prof. dr. sc. Dubravke Sesar, kojim su urednice zbornika dr. sc. Zrinka Kovačević i prof. dr. sc. Ivana Vidović Bolt naslovile ovaj netipični zbornik po-

svećen profesorici Dubravki Sesar u povodu njezina sedamdesetoga rođendana. Kako same urednice navode, zbornik je dar i znak priznanja i zahvalnosti te otud i proizlazi njegova netipičnost i osobni ton koji se očituje već od same naslovnice pa do sadržaja, koji uz trideset tri znanstvena priloga nudi i dva osobna svjedočenja u formi privatnoga pisma. Jedno od tih pisama, ono profesora Dušana Karpatskoga, koji je preminuo nekoliko dana nakon slanja svojega priloga zborniku, vjerojatno ostaje kao nešto posljednje zapisano u njegovoj bogatoj znanstvenoj iprevoditeljskoj karijeri. Drugi osobni osvrt na dugogodišnje prijateljstvo s prof. Sesar napisala je Irena Lukšić. Osobni je ton prisutan i u proslovu zborniku, koji je zapravo posveta i uspomena na zajedničke dane provedene na Odsjeku za zapadnoslavenske jezike i književnosti Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Karijera sveučilišne profesorice na različitim odsjecima Filozofskoga fakulteta u Zagrebu obilježila je znanstveni put profesorice Dubravke Sesar, ali i iz tematike znanstvenih radova prisutnih u zborniku razvidno je kako to nije bio jedini smjer i zanimacija kojom se u svojoj bogatoj karijeri bavila. Sama naslovnica, koja je djelo akademskoga slikara i profesoričina brata Branimira Dorotića, već odaje i druge dvije profesoričine strasti, more kao vječnu inspiraciju i asocijaciju na otok Brač, gdje je i odrasla, te skica prepeva pjesme *Amen* Bogdana-Igora Antonyča kao podsjetnik na njezin neumoran trud u prevođenju sa slavenskih jezika. Posebice se u zborniku također moraju istaknuti radovi na češkome, poljskome, slovačkome i radovi drugih inozemnih slavista koji su, kako su to istaknule urednice, potvrda profesorčina „nastojanja da hrvatski jezik konačno zauzme zasluženno mjesto i izvan granica Lijepe Naše.” Zbornik je objavila izdavačka kuća Disput u Zagrebu 2017. godine.

Uz proslov zbornik otvara i svojevrсно poglavlje o životu i stvaralaštvu profesorice Dubravke Sesar, koje je priredila dr. sc. Neda Pintarić, red. prof., sama se potpisujući kao „iskrena i zahvalna kolegica i prijateljica”, i koje na jednome mjestu okuplja njezinu iznimno bogatu znanstvenu i stručnu bibliografiju te također književne prijevode sa slavenskih jezika.

Znanstveni prilozi u zborniku poredani su abecedno jer zbornik nije podijeljen u tematske cjeline s obzirom na razna područja istraživačkih interesa znanstvenika koji su svoj prilog posvetili Dubravki Sesar. Većim se dijelom i njihova tematika preklapa s područjima interesa Dubravke Sesar, pa je zbog praktičnih razloga možda trebalo odrediti pojedine tematske cjeline u zborniku.

Cjelinu zbornika nazvanu *Znanstveni prilozi* otvara rad Stipe Botice *Tradicijska kultura i njezini dometi* o usmenoj književnosti i statusu usmene predaje i predajnoga u razvoju kulture. Ivana Čagalj i Vice Šunjić svojim komparativističkim radom *O nekim aspektima leksičkoga stapanja u hrvatskom i slovačkom jeziku* iznijeli su primjere tvorenica u obama jezicima nastalih stapanjem (fuzioniranjem) dviju punoznačnica, najčešće pod utjecajem engleskoga jezika, ali i onih koji su nastali u marketinškome i medijskome diskursu i tipični su za pojedini jezik, međutim iz zaključka proizlazi da je njihov strukturni model dosta

podudaran. Članak Đurđice Čilić Škeljo o poljskoj prozi te poimenice romani-
ma *Lala* Jaceka Dehnela i *Pješčana gora* Joane Bator, naslovljen *Više od jedne
povijesti*, posvećen je ženskoj prozi i tzv. feminističkoj književnosti. O terminu
jezik slovinski/slovenski/slovenski, koji označava jezik liturgijskih hrvat-
skoglagoljskih tekstova iz ćirilometodskoga razdoblja (9. i 10. stoljeće), a koji
se danas naziva staro(crkveno)slavenskim piše Stjepan Damjanović u članku
„Slovinski” u povijesti hrvatskoga jezika i hrvatske filologije. Autor ujedno do-
nosi kratku studijsku analizu o nazivima za hrvatski jezik kroz povijest koja bi
trebala kroatistima pomoći u boljemu razumijevanju povijesti hrvatskoga jezi-
ka i njezine uklopljenosti u slavistički kontekst. Mária Dobříková s Filozofsko-
ga fakulteta Sveučilišta Jana Komenskoga u Bratislavi otvara niz radova pisa-
nih na stranim jezicima. Njezin rad *Takowy strom ctyti mame, w gehoż stjnu
spočjwame* bavi se mitološkom, simboličkom i spiritualnom percepcijom sta-
bla. U radu *Što sve prolazi ispod radara? (O upotrebi jednog novijeg hrvatskog
frazema)* Željka Fink analizira strukturu, etimologiju, uporabu i značenje novi-
jega hrvatskoga frazema *ispod radara* nastalu najvjerojatnije kalkiranjem iz en-
gleskoga jezika (< *under the radar*). Prikaz radova Dubravke Sesar u kojima se
bavi slovačkom jezičnom politikom, ali ujedno i prikaz te politike uz osvrt na
pokušaj usustavljanja jezične politike prema hrvatskome jeziku donosi Mar-
tina Grčević u radu *Iz suvremene slovačke jezične politike. Slovačka jezična po-
litika u radovima Dubravke Sesar kao nadahnuće za hrvatsku jezičnu politiku*,
te se time osvrće na još jedno, dijelom manje poznato, područje interesa profes-
sorice Dubravke Sesar. Miroslav Hrdlička posvetio je svoj rad *Dvojina u polj-
skom jeziku* promatranju gramatičke kategorije dvojine i njezina nestanka u sla-
venskim jezicima s posebnim osvrtom na poljski jezik. O češkoj kriminalistič-
koj prozi šezdesetih godina 20. stoljeća piše Matija Ivačić u radu *Kriminalistič-
ka reportaža u kontekstu čeških „Zlatnih šezdesetih”*. Još jedan rad iz područja
književnosti napisala je Katica Ivanković, koja problematizira književnopovije-
sni kontekst ponovne pojave, odnosno opstanka epa u 19. stoljeću u hrvatskoj
književnosti preko epova Franje Marakovića i njihovu usporedbu s epikom češ-
kih neoromantičara i parnasovaca. Rad *Epovi Franje Marakovića u svjetlu epi-
ke njegovih čeških suvremenika* otkriva činjenicu koja se odnosi na obje knji-
ževnosti, a to je slaba ili skoro nikakva recepcija tih epova, ali i klasicistički
formalistički esteticizam koji je ipak utjecao na formiranje svake od nacional-
nih književnosti. Ján Jankovič (Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava) u
radu *Pragmatika prekladu* piše o pragmatici prevođenja i o razumijevanju prije-
voda kao pomoć ili uslugu jednoga čovjeka drugomu ili pomoć zajednici. Još je
jedan rad posvećen usporedbi dviju književnih autorica, češke književnice Bo-
žene Němcove i hrvatske književnice Dragojle Jarnević, ovaj put iz preporod-
noga razdoblja. Njihovu usporedbu, ali i analizu konteksta suvremene češke i
hrvatske književnosti s kraja 20. i početka 21. stoljeća donosi Suzana Kos u
radu *Novo lice starih heroína – Božena Němcová i Dragojla Jarnević*. Jedna od
urednica zbornika Zrinka Kovačević piše o slovačko-hrvatskim dramskim i ka-

zališnim vezama u radu *Hrvatska drama u Slovačkoj nakon baršunaste revolucije*. Filip Kozina u radu *Gdje se nalazi Srednja Europa Andrzeja Stasiuka?* piše o pitanju definiranju toga prostora, odnosno „regije između Zapada i Istoka”, koje muči istraživače još od 19. stoljeća. O čakavskome pjesništvu Tomislava Dorotića, u kojemu se očituje autentični mjesni govor Pražnica na otoku Braču, piše Josip Lisac u članku *Pražnički govor u poeziji Tomislava Dorotića*. Iako je autor pisao i na suvremenome hrvatskom jeziku, u radu se analizira jezik njegove dijalektalne zbirke *Pod zvizdāmin*. Ranko Matasović u radu *Etimologije dvaju hrvatskih naziva za konje* detaljno analizira podrijetlo naziva *đhme* (‘jednogodišnje ždrijebe’) i naziva *rāga* (‘stari, oronuli konj’). *Nova značenja starih riječi – od pametne britvice do ultimativne ljepotice* naziv je rada Vesne Muhvić-Dimanovski i Anite Skelin Horvat, u kojemu analiziraju semantičke pomake u značenju posuđenica, bilo onih koje su već u uporabi bilo novotvorenicama, te njihovu recepciju, odnosno kritiku jezikoslovaca na takav umjetan način stvaranja novoga značenja najčešće u prijevodu. Neda Pintarić, Ewa Komorowska i Slavomira Ribarova analiziraju nazive narodnih glazbala i njihovih dijelova u hrvatskome, poljskome, ruskome, slovačkome i češkome jeziku te njihovo staroslavensko i/ili praslavensko te indoeuropsko etimološko podrijetlo u radu *Zajednički korijeni naziva narodnih glazbala u odabranim slavenskim jezicima*. O zanimljivome izumu zajedničkoga jezičnog sustava volapüka, namijenjenoga nacionalno neutralnoj međunarodnoj komunikaciji u 19. stoljeću piše Velimir Piškorec u članku *Pat isel, ka bi ni sielæs! O hrvatskome jezičnome izumitelju Jurju Baueru (1848. – 1900.) i njegovu spelinu*. Miljenko Popović i Rajisa Trostinska objavljuju također rad iz područja poredbene slavistike naslovljen *Фонологічні, морфологічні та морфологічні явища в українській і хорватській мовах – контрастивно*. Svoj je članak Ivo Pranjković posvetio određivanju granica u brojnim jezikoslovnim područjima, ali samoj granici jezika ili jezičnoj granici (granici koja dijeli dva jezika ili dva idioma ili granici između dvaju jezičnih područja). U članku *Jezik i granica / jezici i granice* zaključuje kako je pojam granice u jezičnim istraživanjima metodološki jako zahtjevna tema, ali time i zanimljiva brojnim istraživačima. Slavomira Ribarova donosi izrazito koristan rad svim studentima bohemistike i prevoditeljima o različitoj upotrebi i značenju prijedloga *k* i *u* hrvatskome i češkome jeziku pisan s komparatističkoga gledišta *Předložky k a u v češtině a chorvatštině*. Prilog radu čini tablični prikaz obrade tih prijedloga u hrvatskim udžbenicima češkoga jezika. Još jedan rad na češkome jeziku *K meziredakčným kontaktům v charvátskohlaholském písennictví* napisala je Zdenka Ribarova o hrvatskoglagoljskoj pismenosti i njezinim dodirima s bizantskom kulturom, ali i jezičnim dodirima među raznim redakcijama staroslavenskoga jezika te rezultatima tih dodira prikazanim na primjeru biblijskih tekstova. Marijan Šabić donosi rad *Još o A. T. Brliću i Slovacima (Tri pisma iz 1848.)*, u kojemu piše o kulturnim vezama koje je Andrija Torkvat Brlić, jedan od aktivnih sudionika hrvatskoga narodnog preporoda, ostvario u Slovačkoj. Branka Tafra problematizira broje-

ve kao vrstu riječi i način na koji se ona obrađuje u hrvatskome jezikoslovlju, odnosno granice koje se postavljaju u određivanju što pripada tomu leksičko-gramatičkom razredu. Rad je znakovito stoga naslovljen kao *Brojevi i „brojevi”*, a njime se potvrđuje teza iz rada Ive Pranjkovića o privlačnosti teme granica. O mogućemu češkom posredništvu pri kalkiranju iz njemačkoga u hrvatski jezik piše Marija Turk u članku *O češkom posredništvu u kalkiranju iz njemačkoga u hrvatski jezik* te donosi niz takvih primjera nastalih najčešće u Šulekovu razdoblju aktivna stvaranja znanstvene i stručne terminologije. Josip Užarević izravno je svoj rad posvetio prevoditeljskoj djelatnosti Dubravke Sesar i analizirajući njezin prepjev pjesme Sergeja Jesenjina zaključio kako je izrazito uspješno prenijela sve aspekte jezika izvornika – strofnu organizaciju, semantiku, kompoziciju te broj slogova, metar i rimu. U radu *Analiza jednoga prepjeva (Sergej Esenin: „Čuju radunicu Bož’ju...”;* prepjevala Dubravka Dorotić Sesar) ističe prevoditeljicu kao jednu od rijetkih u prevođenju vezanoga stiha s ruskoga. Druga urednica zbornika Ivana Vidović Bolt donosi frazeološki rad *Koncept brižljivosti u hrvatskoj i poljskoj frazeologiji*, koji posvećuje pozitivnoj ljudskoj osobini, iako se češće u frazeološkim radovima analiziraju upravo negativne osobine. Maria Vuksanović Kursar piše o Rudolfu Slobodi, slovačkome književniku iz druge polovine 20. stoljeća, u radu *Reprezentacije kolektivnoga identiteta u kasnim romanima Rudolfa Slobode*. Elżbieta Wrocławska (Instytut Slawistyki PAN, Varšava) piše o gornjolужиčkosrpskom i donjolужиčkosrpskom jeziku i o njihovu odnosu s njemačkim jezikom u članku *Z badań nad symboliczną rolą języka w kulturze Łużyczan*. Zadnji znanstveni prilog u zborniku, autora Krzysztofa Wrocławskoga (Uniwersytet Warszawski, Varšava), također je osobne naravi i odnosi se na njegova sjećanja na susrete s hrvatskom kulturom i hrvatskim zemljopisnim prostorom pa i na poznanstvo s Dubravkom Sesar.

Tim osobnim obraćanjem zaokružena je cjelina *Znanstveni prilozi*, koja raznolikost obrađenih tema i zastupljenost različitih znanstvenih područja zahvaljuje upravo širini istraživačkoga interesa Dubravke Sesar. Razumljivo, prevladavaju teme iz poredbene slavistike ili poredbenoslavistički pristup obradi teme.

Zadnju cjelinu urednice su posvetile zahvalama brojnim recenzentima i suradnicima koji su svakako pridonijeli uspješnosti ovoga zbornika. Ovim zbornikom hrvatska i šire slavistička znanstvena zajednica dobila je vrijedan niz znanstvenih radova koji su prikazali veliku raznolikost u odabiru tema, ali i područja koja autori priloga svojim istraživanjem obuhvaćaju. Valja istaknuti da je velik broj radova proistekao kao rezultat tekućih projekata, što osigurava da će se ta istraživanja produbiti i nastaviti. Nastavak onoga što je dugogodišnjim trudom započeto najbolja je moguća zahvala i priznanje koje jedan znanstvenik može poželjeti.

Martina Kramarić